

Cartaphilus - o întâlnire ratată

Mulți vorbesc despre Marele Brigand, dar povestea lui nu o mai știe propriu-zis nimeni. A fost odată, cândva, la începuturi. De-a lungul anilor, însă, am uitat-o câte puțin, încât ce ne-a mai rămas din ea sînt doar anecdote, fleacuri, bîrfe, aproximări mai mult sau mai puțin fanteziste, născociri amestecate într-o pastă uniformă pe care o denumim, în lipsa altui cuvînt mai potrivit, istoria urbei noastre. O istorie a uitării, a risipirii, a dilatării spre nimic, cum ar zice doctorul, ea însăși uzată și al cărei destin pare să se fi istovit.

Încercînd să explice judecătorului de instrucție ce anume reprezintă pentru concetățenii săi *Povestea*, grefierul spuse: a fost zăcămintul nostru de memorie. - De ce "a fost", de ce vorbești la trecut? întrebă judele. - Nu știu, răspunse grefierul, el însuși contrariat de observația judeului, nu mi-am dat seama, pur și simplu un mod de a mă exprima.

Trebuind să-l însoțească, să-i explice, să-l familiarizeze cu orașul - să-l "îmblînzească", după cum se exprimase la început comisarul - sîrși prin a constata că lucrurile despre care îi vorbea, atît de bine știute de mai mulți ani, își dezvăluiau, pe măsură ce încerca să găsească un mod de a le numi, adică, în ultimă instanță, de a le utiliza, o întocmire pînă atunci ascunsă, existența lor i se clarifica abia cînd trebuia să rostească o propoziție oarecare despre ele, de parcă adevărata lor fire s-ar fi ivit atunci din înseși cuvintele cu care le numea. Prin obișnuință, prin uzură îi deveniseră indiferente și străine, și abia oferindu-le ochiului proaspăt, atent, scrutător al judeului, trebuind să-și însușească măcar în parte privirea și judecățile lui, începea să le vadă altfel, subordonîndu-li-se și asumîndu-și prezența lor fizică cu o anumită responsabilitate (tocmai din cauză că rutina, consumîndu-le din realitate, le redusese la apariții spectrale, a căror nouă asumare necesita oarecare curaj).

Descoperirea astfel, surprins și întrucîtva chiar emoționat, dacă acest din urmă cuvînt nu riscă să inducă nedorita prezumție de sentimentalism provincial, un oraș nou, de un farmec desuet, nițel melancolic, nițel dulceag poate, pe care începu a-l iubi cu îngrijorare și gelozie, ca și cum ar fi urmat să-l piardă. Căci aceasta îi era senzația, că îl cedează judeului stradă cu stradă, îl inventariază și i-l predă. Mahalale, clădiri publice, piețe, maidane, fundături își luau rămas bun de la el, parcă presimțind că aceea era ultima lor întâlnire, că le va părăsi pentru totdeauna, exprimîndu-și prin cine știe ce detaliu obscur neliniștea, o neliniște misterioasă și întrucîtva plăcută, ca aceea din preajma sărbătorilor, cînd timpul se măsoară cu bătaile inimii, cînd lumina din prima secundă a dimineții sau simpla adiere a vîntului de seară trimit cu gîndul la alcătuirea ideală a lumii și toate obiectele devin însușiri ale unui suflet îndrăgostit... Dar bucuria sărbătorii conține în adîncurile ei și o umbră tragică, pentru că sărbătoarea nu e doar intensificarea provizorie a existenței, ci este și despărțire, ruptură, fractură în timp - seamănă un pic cu moartea.

Cînd va vorbi judeului despre viziunea sa, grefierul va constata surprins și oarecum dezolat, că acesta îl crede.

- Și mie mi se întîmplă ceva asemănător, va explica judele.

De fapt, mica istorie a acestei întîmplări ar fi trebuit să înceapă altfel. De la o vreme, judecătorul de instrucție începuse a se plînge iarăși că are probleme cu vederea. Cum doctorul Muraru, ale cărui relații s-ar fi putut dovedi utile, nu se mai arătase nici la birou și nici la *Concordia*, după ce, asumîndu-și eroic uciderea motanului, plecase intempestiv, luînd cu sine frumoasa tabacheră a avocatului, pe care acesta avea oricum de gînd să i-o dăruiască, reveni tot grefierului sarcina de a programa o consultație la oculist și de a interveni pentru grăbirea ei, căci judele, după ce își neglijase mai mult timp boala, deveni dintr-o dată nerăbdător. Dar în ziua, mai precis în după-amiaza cînd trebuia să

ajungă la medic, chiar în timp ce se îndreptau spre cabinetul acestuia, păru să se fi răzgîndit și propuse grefierului să facă un ocol, pentru a vedea cofetăria "Pekarek". Un simplu capriciu, era curios să o vadă, după ce comisarul îi vorbise despre niște presupuse galerii subterane care, pornind de aici, ar face legătura cu fostul local de la "Prințesa Împuțită" al madamei Soprosina.

Poate că motivul real era altul. Starea vremii îmbia la plimbare. Ploile încetaseră de câteva zile, aerul, deși încă umed, devenea tot mai limpede, iar mireasma mugurilor ce începuseră a plesni pe ramurile unor copaci și a ierburilor din nămolurile calde ale mlaștinii, adusă de vîntul ce bătea tot mai des din partea aceea, prevesteau o primăvară iminentă, imperativă.

Trecuse destul timp de cînd nu mai ieșiseră împreună. Judele începu tocmai cu acest vag reproș, de la o vreme parcă mă simt un pic neglijat, un pic evitat, zise, făcînd desigur aluzie și la însărcinarea ce grefierul își luase cîndva, de a ține pentru el o cronică a întîmplărilor de care, în vremea din urmă, părea să fi uitat.

- Sau poate ai renunțat?

- A, nu, nu... îl contrazice grefierul. Numai că...

Își dădu seama ce lungă, încîlcită și neconvingătoare frază ar fi urmat, o lamentabilă reclamație la adresa măruntelor îndatoriri cotidiene, a nimicurilor sufocante și a evenimentelor anodine din urma căroră alerga gîfîind. Se ambiționase, dorise să scrie despre acest prezent, numai că între timp prezentul lui rămăsese mult în urmă, iar lucrurile despre care (din ce în ce mai rar) încerca să scrie erau mai curînd reflexe și actualizări ale unor vechi obsesii, o bijbîială printre fantome...

Despre vizitele secrete la procuror nu era încă pregătit să-i vorbească. Spuse doar:

- Aștept să-mi formezi o părere - ceea ce, din întîmplare, era adevărat.

- M-ar interesa părerea dumitale, spuse judele, fiindcă, din tot ce ai scris pînă acum, dumneata lipsești de fapt, chiar și atunci cînd, printr-un artificiu retoric, pari a fi foarte prezent, te retragi îndărătul unei povești oarecare, la fel cum face, de altfel, și comisarul la audiențe, cu iluzia că asta l-ar proteja. Poate că e doar o impresie a mea, poate că așa facem cu toții.

- Nu avem încotro, domnule judecător de instrucție.

- Crezi?

- Cred ce crede toată lumea.

- Evident! Și, pe oricine aș întreba, mi-ar răspunde la fel, încît la limită, dacă aș face un fel de recensămînt și aș reuși să vă întreb pe toți, n-aș afla totuși nimic - eu sînt ceilalți, sînt masa lor, am opiniile lor, așadar întreabă-i pe ei - ei, pasta aceea de roșii pe care o pui în ciorbă, sînt doar o moleculă din ea și, orice culoare aș avea, culoarea pastei rămîne tot roșie. Întrebați bulionul, asta vrei să spui, nu?

- Nu-mi place să discut despre părerile mele. Mai mult, mă bucur ori de cîte ori constat că nu le am. Oricum, la ora sta nu ne mai rămîne decît să așteptăm. Și-apoi, datoria mea este alta, rolul meu, ca să spun așa, este tocmai acela de a nu avea păreri. Nu eu judec, nu eu condamn.

- Și totuși, într-o zi s-ar putea să fim judecați, dragă prietene. Faptul că nu vedem bulionul care preexistă în splendida rotunjime a pătlăgelelor roșii s-ar putea să ne coste cîndva enorm... Apropo, mi s-a spus că ai avut o viziune. E adevărat?

Luat pe nepregătite de schimbarea bruscă a subiectului discuției, grefierul ridică din umeri și se prefăcu nepăsător. "Mi s-a spus că...". Pentru a nu-l numi direct pe comisar, singurul de la care ar fi putut afla. Între timp, începuse să creadă el însuși că fusese doar o criză de epilepsie. Iată însă că judele credea altceva. Comisarul îi vorbise despre pățania aceea și o numise nu criză epileptică, ci viziune.

- O viziune? se miră cu falsă inocență. Neprimind nici un răspuns, fiindcă probabil nici nu exista un răspuns destul de potrivit la o astfel de întrebare: eh, pe naiba, a fost așa, o criză de... moment.

- Te întreb, spuse judele, pentru că mie însumi mi se întâmplă în anumite momente ceva asemănător, am impresia că obiectele nu mai ajung pînă la mine, imaginea lor obișnuită, previzibilă se risipește în aer înainte de a-mi atinge retina... Sau poate creierul refuză, sau nu mai e capabil să producă sinteza punctelor de culoare, să reconstituie din ele imaginea originală...

Pentru a se face mai bine înțeles, aminti culorile de pe discul lui Newton, cele șapte. Numai rotind discul cu iuțeală, se unesc și generează împreună lumina albă, lumina propriu-zisă, care le conține pe toate, fără a fi niciuna anume, e suma lor în mișcare și mai mult decît simpla lor însumare, și mai puțin decît ele, fiindcă de fapt lumina nu e culoare, fiindcă de fapt culorile sînt cazuri particulare... Astfel încerca să explice.

- Problema e că, la mine, discul nu se mai rotește. Îmi pare o formă curioasă de nebunie, zise în cele din urmă.

- Ei bine, ce e totuși în locul lor?

- Niște fulgurații. În clipele acelea, am impresia că mă aflu în alt loc. Niște fulgurații, mă rog, nu știu cît durează, un fel de infiltrație a invizibilului, vreau să spun a invizibilului totuși vizibil, dacă există așa ceva, și desigur există, invizibilul făcut vizibil prin intermediul visului. Tocmai de aceea visele par stranii și sînt de neînțeles, fiindcă pentru imaginile invizibilului pe care ele ni le oferă, logica noastră, întemeiată pe vizibil, nu are repere, e depășită. Sînt nițel confuz, desigur, dar înțelegi ce vreau să spun... Se opri, se opri și din mers. Crizele mele se repetă după un anumit vis, foarte coerent, mai adăugă. Visul *acela* despre care ți-am vorbit odată..

Se încapățîna să rămînă nemișcat, lăsîndu-l pe greșier să aștepte cu doi pași mai înainte, acolo unde îl găsise ultima frază.

- Crezi că mai e cazul să mergem la oculist?

Odată cu încălzirea vremii și odată cu ridicarea cețurilor, lumea începu a ieși seara pe Strada Mare, la promenadă; capii de familie pentru a se întîlni cu alți capi de familie și a discuta politică; cuconetul pentru a-și etala noile achiziții vestimentare și a comenta dramele pasionale ale orașului; tinerii și tinerele pentru a face cunoștință și a plănui logodne sau, pînă atunci, măcar o ieșire la iarbă verde, cînd vremea o va permite. După lungile, nesfîrșite zile ale sezonului umed, mica lor lume, pînă atunci înghesuită în case reci, amortită de așteptare și plictis, se înviora, începea să se agite, cu simțurile înprospătate, cuprinsă de un freamăt încă reținut, cumva timid, circumspect, căci semnele de vreme bună se puteau oricînd răzbuna, un neastîmpăr care, trebuind să fie strunit și disimulat, devenea o formă de cochetărie și complicitate, o mică aventură, îmbogățindu-se astfel în delicii. În unele grădini se ridicau coloane de fum abăstrui, subțire, cu un miros ca de mirodenii, familiar și plăcut, semn că tîrgoveții mai gospodari își curățau pomii și ardeau uscăturile și gunoiul adunate peste iarnă. Negustorii nu se lăsară nici ei mai prejos, aerisind și dereticîndu-și prăvăliile; aranjau rafturile, vopseau tîmplăria, spălau vitrinele și puneau în ele mărfuri potrivite noului sezon. Pe tarabele din piață apăruseră de mai multă vreme grămăjoare de urzici, buchețele de ghiocci și violete, acum era rîndul saladelor, spanacului și al ridichilor de lună. Se măturau străzile, se reparau acoperișuri, se văruiau copacii, în aer pluteau miresme noi, misterioase și un fel de bunăvoință firească, spontană se înfiripase între oameni, ceva nedeslușit ce îi îndemna să iasă în stradă, să se arate, să se caute unii pe alții, să-și spună tot felul de fleacuri și să se bucure fără motiv.

În zilele acelea colindară în lung și în lat orașul, pînă la cele mai îndepărtate mahalale și pînă în cotloanele lui cele mai ascunse, pe ulițe care adesea se terminau în

cîmp sau se înfundau în vreun gard înalt de nuiete împletite, prilej pentru jude (căci el insista să facă aceste plimbări) să descopere că orașul nu era doar separeul de la *Concordia* și biroul comisarului, cu cele câteva străzi și clădiri dimprejurul lor, ci mai degrabă, sau dimpotrivă: cu mult mai mult, puzderia de case mărunte și străzi înguste, multe dintre ele nepavate și fără fir electric, pînă atunci ascunse îndărătul zidului de ceață, locuri de la periferie colcăind de o veselă și tristă mizerie, teritorii parcă predestinate resemnării și indolenței, unde întâlneai copii zdrențăroși cu obrajii supti și privirea arzătoare, jucîndu-se desculți în noroi, bătrîni încremeniți de o veșnicie pe băncuțele din fața porților, bărbați prost îmbrăcați și nebărbierii umblînd încovoiați sub povara grijilor zilnice, cocote rujate și parfumate violent care te priveau cu îndrăzneală drept în ochi, ori femei vîrstnice, obeze ce-și aruncau peste gard cele mai scabroase ocări... Magma, planctonul din care se nutresc puternicii și bogații zilei, masa de anonimi analfabeți, donatori de sînge în războaie și de impozite pe timp de pace, fața nevăzută, ascunsă (din pudoare sau din jenă?) a unei lumi ce-și spune fără încetare progresistă și filantropică.

Ce căuta? Era în insistența lui ceva neliniștitor, o feroare suspectă, maniacală, altminteri inexplicabilă, ale cărei resorturi grefierul începu să le întrezărească abia după ce judele se hotărî să-i vorbească despre crizele acelea de orbire. Citise și-i atrăsese atenția o anumită frază și-l întrebă pe grefier dacă o scrisese cu un scop anume, cu ce scop o scrisese.

- *Există lucruri pe care nu le vedem decît în întuneric sau închizînd ochii*, cam așa ai scris, nu?

- Cu nici un scop, răspuse grefierul, așa mi-a venit, iar judele, fără să-l contrazică și fără să-l mai întrebe, remarcă doar posibilitatea, de fapt inevitabilitatea întrebării subsecvente:

- De unde ți-a venit?

Pentru că, se grăbi să adauge, el însuși vedea anumite lucruri în timpul crizelor care, îi mărturisii abia acum, erau cumva... plăcute, îi procurau o stare de bine. De aceea evitase sau, mă rog, amînase să consulte medicul. Cînd criza înceta, rămînea cu senzația că pierduse sau uitase ceva acolo, un lucru drag a cărui lipsă o resimțea dureros.

- E ca un vis, încerca să explice, foarte clar, coerent și cu o semnificație precisă, totuși nu e un simplu vis, este el însuși o vietate, un organism care se naște, crește, își trăiește destinul independent de mine și moare înainte de a mă întîlni - căci, de îndată ce criza trece, uit totul. Nici măcar n-aș putea spune că e propriu-zis visul meu, ci doar că se produce în preajma mea, undeva într-un loc nedeterminat, dar încă mai ciudat este faptul că, deși pe durata crizei nu mai văd, vederea nu-mi lipsește, ci dimpotrivă, cred că m-ar stingheri, în momentele acelea vederea ar fi de fapt un handicap...

(Comisarului îi spusese însă cu totul altceva. Într-o seară, una din puținele în care grefierul ajunsese acasă înaintea lui, comisarul intră în sufragerie suflînd zgomotos pe nări; aruncă nemulțumit pălăria pe canapea, iar el însuși se aruncă într-un fotoliu, îmbufnat, nervos, mut, pentru a semnala astfel că are ceva important de comunicat, așteptînd să fie întreat ce anume. Însă nimeni nu-l întrebă, decît dacă îi e foame sau a mîncat în oraș - asta îl întrebă într-un tîrziu chiar soția lui, după ce îl așteptase zadarnic în bucătărie - fiindcă, de obicei, el trecea mai întîi pe acolo și spunea: pune-mi ceva de mîncare. - Foame? se miră comisarul și pufni în rîs, un rîs scurt, dezamăgit. Judele nostru de instrucție orbește - spuse direct grefierului, care se prefăcea că nu-l interesează discuția lor, o discuție în familie, nu? iar femeia asta, arată acuzator spre ea, mă întreabă dacă nu mi-e foame! După ce femeia, umilită de tratamentul lui nedrept, ieși strîngînd din buze, pentru că tot nu înțelegea cu ce-l jignise, comisarul începu să-l descoase pe grefier. - Nu ți-a spus nimic? - Nu, răspuse acesta cu o figură cît mai mirată. - Cum adică, vă plimbați toată ziua împreună și el nu-ți spune că a orbit? - A orbit? întrebă grefierul. Comisarul bătu aerul cu mîna, în semn de

lehamite. Ignoranța grefierului într-o chestiune atât de importantă era de-a dreptul dezagustătoare. - Încă nu a orbit de tot, dar nici mult nu mai are. Mi-a spus că vede ca prin sită și-i vine mereu să închidă ochii. Ca și cum ochii lui s-ar fi săturat de privit. De altfel, doctorul l-a prevenit că în două-trei luni nu va mai vedea deloc. Era atât de sigur, vorbea atât de convins, iar din siguranța și convingerea lui reieșea o atât de mare satisfacție de a fi sigur și convins, încât grefierul nu îndrăzni să-l contrazică. Înțelegea abia atunci de ce judele îl întrebese dacă, în afară de el, mai citea și altcineva relatarea. - Nu, de ce? - Am vrut doar să știu, spusesse judele.)

Soarele în asfințire împrăștia peste case o lumină limpede ca de toamnă, o lumină ca untul amintindu-i grefierului de plimbările de altădată, pe dig, cu celălalt jude. Străduța pe care înaintau se tot îngusta pînă cînd, după ce dădură colțul, văzură că se înfunda în gardul de cătina și bălării uscate ale unui cimitir cuminte ca o litografie naivă de epocă. Peste straturile de pămînt răscolit atîrnau tulpini uscate de stînjenei, flori sărmane în a căror materie obscură persistau rămășițele unui timp înghețat. Pe solul cenușiu, printre cei cîțiva copaci puțin crescuți, pipiririi, se iviseră primele fire de iarbă, incredibil de verzi. Mirosul de nămol și de turbă și umezeala aerului indicau vecinătatea apropiată a mlaștinii. Un loc nepotrivit pentru un cimitir, reflectă grefierul, unde morții putrezeau greu. Dar judele remarcă altceva.

- E un cimitir frumos, zise.

Grefierul confirmă neconvins printr-o ușoară înclinare a capului, din politețe. Nu înțelegea ce ar putea avea frumos un cimitir și cu atât mai puțin un cimitir al săracilor, înconjurat de un gard de spini. Rupse la întîmplare un vrej și, ridicîndu-l pînă la înălțimea ochilor, îl privi cu luare aminte, încercînd să ghicească ce plantă fusese atunci cînd fusese o plantă.

-Asta e pipirig, zise și îl aruncă peste gard.

În mijlocul unei curți cu rufe multicolore puse la uscat pe o frînghie, izbucni o voce îngrijorată de femeie. Își striga copilul, rătăcit probabil în grădină. Îi răspunse cînele, care lătră de două ori și tăcu. Mahalaua ațipise deja, cu toate grijile ei, îndărătul geamurilor mici, cu perdele simple din tifon, în odăi scunde unde mirosea a leșie și lumina era mereu tulbure, sub acoperișuri de șindrila sau de stuf, țuguiate ca niște căpițe, întinzîndu-și umbrele peste ogrăzi noroioase, acum pustiite de orice vietățî, peste care stăpînea cerul străin și singur. Aici locuitorii se culcau devreme, pentru a se putea scula în zori, cînd încă nu se va fi luminat de ziuă, și a merge la muncă.

Răcoarea curată a serii se făcea tot mai simțită pe ulița cu pămîntul galben, lutos, amestecat cu zgură și bătucit, un drum ca de țară pe care doar stîlpii electrici aminteau cumva de condițiile minime ale vieții de urbe. Orașul propriu-zis era în altă parte. Nu le mai rămînea altceva de făcut decît să se întoarcă într-acolo. Judele dădu acest semnal cînd își scoase ceasul din buzunar și îl privi.

- Am fost urmăriți, zise grefierul.

Îl văzu rezemat de stîlpul felinarului și fumînd nepăsător, la celălalt capăt al străzii, într-o poză ca acelea de pe afișele de cinema. Înainte de a ajunge lîngă el, strigă cu vocea aproape veselă, prefăcîndu-se, adică, dezinvolt:

- Zilele astea am auzit vorbindu-se despre tine!...

Balab zîmbi sceptic, scuipă precis un jet subțire de salivă exact la vîrfurile bocancilor, se întoarse apoi către ei, ca și cum le-ar fi barat drumul. Era îmbrăcat într-un tricou roșu, cu mîneci scurte, mulat pe corp anume ca să i se vadă mușchii.

- Căutați pe cineva? întrebă.

- Nu pe tine.

- Aș putea ghici?

- Nu face pe deșteptul, îl repezi grefierul, amintindu-și că ei sînt oamenii legii. Apoi, către judecătorul de instrucție, cu voce normală, într-un mod oarecum oficial: ăsta e Balab, a evadat acum cîteva săptămîni.

- De ce l-au închis? se interesă judele.

- Pentru crimă, domnule jude, îi răspunse Balab și porni înainte, cu mîinile în buzunarele pantalonilor, după ce aruncase cu un bobîrnac, șmecherește, mucul țigării într-un arc spectaculos pe deasupra lor. Cel puțin așa mi-au spus la proces.

- Ce vrei? îl întrebă grefierul, enervat că trebuia să vorbească de fapt spatelui lat al țiganului și mirîndu-se cum de nu-i e frig numai în tricoul acela.

- Nimic. Am vrut numai să-l cunosc pe noul jude.

- De aceea ai fugit din închisoare?

Balab se opri, se întoarse și își arătă batjocoritor dinții. Pe unul din bicepsii avea tatuată o sirenă a cărei coadă se mișcă odată cu mușchiul, parcă ar fi înotat. Zise într-o doară:

- Poate...

- Cine te-a ajutat?

- Dacă vă spun, o să mă credeți? Cel pe care voi îl căutați. Simțind tresărirea judeului, rînjetul i se lăți și, după o pauză bine cîntărită, adăugă cu un fel de șiretenie prietenoasă: pot să vă duc la el, dacă vreți.

Nu răspunseră în nici un fel, dar Balab nici nu aștepta un răspuns anume de la ei. Își reluă mersul știind sigur că ei îl vor urma și, din același motiv, nici nu le mai vorbi, făcîndu-i să se simtă deodată foarte singuri. Străbătură astfel cîteva străzi, fără să știe încotro merg. Lumina tot mai cernită a amurgului mărea distanțele și-i îndepărta de orașul însuși, devenit abstract și fictiv. La un moment dat Balab se opri și se întoarse spre ei.

- De aici, trebuie să rămîneți mai în urmă, ca să nu se vadă că sîntem împreună.

Ei încuviințară tăcînd. Fără să fi înțeles, totuși, nici de ce nu trebuia să fie văzuți împreună, nici de ce acceptaseră că nu trebuie. Acolo, strada se despica într-o furcă; veniseră pe coada ei și își continuară drumul pe unul din coarnele pe care și le înfîgea în umbra împîclită a serii.

Se aflau acum în acea zonă intermediară dintre mahalalele mărginașe și centrul orașului, mereu agitată, murdară, duhnind a carne friptă și a oțet. Case cu un singur cat, cenușii, joase își deschideau ușile direct pe trotuar. Dincolo de ferestrele mari, luminate ostentativ, se auzeau țipete, certuri și plînsese de copii. La răstimpuri, cîte o siluetă grăbită traversa strada, ieșind și intrînd, trîntind în urmă ușile. Pe lîngă ziduri și de-a lungul bordurii trotuarului zăceau hîrtii și gunoaie căzute din tomberoanele suprapline și duse de vînt. O ceată de puștani tăbărî dintr-o curte scoțînd urlate războinice și agitînd amenințător niște bețe; se duceau, desigur, să se încaiere cu alții, de pe o stradă vecină.

Balab dispăruse. De cum dăduseră colțul străzii și intraseră pe această stradă, ce părea să constituie un fel de *corso* al cartierului, căutară zadarnic cu privirea tricoul lui roșu cu mîneci scurte, după care se ghidaseră pînă atunci.

- Ne-a păcălit, constată înciudat grefierul.

Judele nu răspunse, lăsîndu-l să-și continue în gînd raționamentul. În definitiv, el îi oprise și le făcuse propunerea. Poate se ascunsese undeva și-i urmărea, voia să vadă ce intenții au. În așteptarea unei idei mai bune, scrutară strada în toată adîncimea ei căutînd să ghicească motivul pentru care Balab îi adusese pînă aici și-i abandonase. Cele cîteva prăvălii își trăsese obloanele, rămînînd deschise numai atelierele unor mici meseriași și desigur bodegile. Erau două dintre care una la numai cîteva pași de locul unde se aflau. Dinaintea ei, pe trotuar, rezemați de zid sau șezînd direct pe scări, cîteva adolescenți vorbeau în șoaptă și trăgeau cu sete din țigări cu tutun prost. Fața li se îngusta și ochii lucioși li se măreau de o plăcere amară, copleșitoare.

- Să intrăm aici, propuse judele.

Doar câteva mese erau ocupate. Bărbați posomorîți, îmbrăcați în haine de lucru, stăteau aplecați desupra halbelor cu bere, tăcuți sau deveniți astfel în momentul intrării celor doi, niște străini. Se așezară într-un loc mai retras, de unde puteau privi întreg salonul. Băiatul de la tejghea, neobișnuit să ia comanda la masă, veni totuși într-un târziu și-i întrebă ce doresc. Comandară cîte un rom. El se întoarse și se ascunse în magazia dindărătul rafturilor, unde întîrzie mai multe minute. Pesemne nu găsea romul.

- O clipă am crezut că femeia în doliu va veni la masa noastră, zise judele.

- Ce femeie? se miră grefierul. N-a fost nici o femeie.

- Înseamnă că nu ai văzut-o... Era o femeie îmbrăcată în negru. A dispărut.

Cu cotul sprijinit în tăblia mesei, judele arătă cu degetul în aer cum dispăruse. Lăsă apoi palma să-i cadă, ca și cum ar fi devenit prea grea.

De la o masă vecină îi privea insistent un bătrînel îmbrăcat într-un pardesiu uzat și prea larg. Avea pe figură un zîmbet binevoitor, neschimbat, sau poate că fața îi încremenise într-o grimasă ce semăna cu un zîmbet. Din cînd în cînd își turna sifon în pahar și-l bea cu o expresie de mare mulțumire. Cînd ei, simțind că sînt priviți, se întoarseră către el, își trecu de formă mîna peste frunte.

- A fost într-adevăr o femeie în negru, le confirmă cu o voce tremurată, vocea aceea în schimbare, puțin nesigură a puberilor.

Nu-l luară în seamă. De fapt, nici nu știau cînd venise și se așezase la masa de lîngă ei, pînă atunci nu-l văzuseră. Îl urmăreau cu coada ochiului și se prefăceau că nu-l auziseră. Bătrînul scotoci în buzunarele pardesiului său prea larg (sau poate că trupul lui era prea mic pentru pardesiul acela) și în cele din urmă găsi ce căuta, o țigară. Se ridică și veni către ei cu țigara în mîină, ținînd-o în dreptul gurii, pregătit, adică, să o aprindă.

- N-aveți un chibrit?

Judele scoase grăbit cutia cu chibrituri și i-o întinse. Dar bătrînelul nu se grăbea. Zîmbind încurcat, se lăsă pe scaunul liber din fața lor și, înainte de a-și aprinde țigara, o linse la ambele capete. Scutură cutia și-i ascultă zornăitul.

- Am ceva de vînzare, zise în șoaptă. Vorbele îi erau rare și precaute.

- Nu cumpărăm, răspunse prompt grefierul.

- Poate vreți măcar să vedeți...

Mîna cu chibrituri rămase în aer. Printr-o mișcare iute ca un spasm, cu cealaltă scoase din buzunar și puse pe masă ceva învelit într-o hîrtie de ziar.

- Pleacă! Pleacă! îl repezi grefierul. I se părea că toți din cîrciumă urmăreau pe furis tîrguiala lor.

- Să-mi aprind mai întîi țigara, zise bătrînul luînd deodată un aer demn, rănit în amorul propriu.

Își aprinse tacticos și oarecum demonstrativ țigara, lăsă cutia de chibrituri pe masă, luă apoi pachetul și-l vîrî la loc în buzunar, după care se ridică și porni spre ușă, pășind rar dar hotărît. Purta în picioare niște cizme de iuft cu carîmbii înalți pînă deasupra genunchilor.

Ieși din local și plecă spre un scop necunoscut, fără a mai privi în urmă.

- Nici nu știi ce ascundea acolo, zise judele.

- Ce naiba face băiatul ăsta de nu mai vine?

Grefierul se ridică iritat de la masă și se apropie de tejghea. Prin perdeaua de mărgelce ce acoperea intrarea de la magazie, îl văzu pe băiat șezînd pe o ladă cu sticle goale.

- Ne mai aduci romul ăla, sau ne lăsăm păgubași?

Chelnerul ridică obosit capul și îl privi pe grefier cu dușmănie nedisimulată.

- Nu avem rom.

N-ar fi trebuit să intre în spelunca aceea. Sau n-ar fi trebuit să rămână, doar văzuseră că Balab nu era acolo. Îi păcălise, îi dusese de nas ca pe niște copii. Grefierul se întoarse la masă umilit de răutatea vorbelor chelnerului.

- Cred că e mai bine să plecăm, zise.

Judele ridică spîncenele și-l privi cu ochii întredeschiși, încercînd parcă să-și amintească ceva. Nu spuse nimic. Rămase în continuare nemișcat pe scaun, ascultînd atent un sunet îndepărtat pe care nu-l auzea decît el. La una din mese, cineva sparse din neatenție un pahar și cei de acolo rîseră puțin, fără chef.

Ușa se deschise și în prag apăru Balab. Strigă la ei de acolo:

- V-am căutat în tot cartierul, unde naiba umblați? Credeam că v-ați speriat și ați fugit.

Veni și se așeză la masa lor fornăind ca un cal. Mai mirosea și a transpirație.

- Ai zis că ne arăți pe cineva și ne-ai lăsat în drum ca pe niște proști, îi reproșă grefierul.

- L-ați văzut dar nu l-ați cunoscut. Ce vină am eu dacă m-au fugărit jandarmii?

- Pofțim?

- A vrut să vă vîndă o păpușă ciobită, găsită la gunoi, dar n-ați cumpărat-o. N-am ce vă face, sînteți cu adevărat proști. Țăla era Cartaphilus...

Urmă o tăcere prelungă. De atîta încordare, pe grefier începu să-l doară spatele. Ultimul cuvînt rostit de Balab îl găsisese aplecat peste masă și nu voia să se miște pentru a nu atrage atenția asupra sa. Din întâmplare, tăcuseră și cei de la celelalte mese.

- Vrei să repeți numele? ceru judele.

- Cartaphilus, zise Balab, de astă dată cu voce joasă, cuminte. Cartaphilus jidovul. Credeam că-l știți. E prieten cu Sadim, dacă i-ați fi cumpărat păpușa aia v-ar fi dus la el.

- Vrei să spui că Sadim trăiește încă?

Balab ridică brațele amîndouă spre tavan uimit de întrebare.

- Unii spun că ar mai trăi, interveni grefierul.

- Înțeleg, zise judele, încep să înțeleg...

- Cînd se apropie de suta de ani, Cartaphilus se întîlnește cu Sadim, reluă Balab, și Sadim îi dă ceva ca să nu moară, îl întinerește...

De fapt, nu mai avea ce le spune. Se simțeau toți trei ca niște captivi în cîrciuma aceea, închiși într-o coajă. Cînd afară se auziră tropote de cai pe caldarîm, chipul lui Balab se încreți, ca și cum ar fi băut ceva acru.

- Pe mine mă caută, zise.

În clipele următoare, în local pătrunseră jandarmii, dar între timp Balab dispăruse.